

Nr 80.

Ankom till riksdagens kansli den 9 april 1943 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till särskilda minskyddsanordningar inom den s. k. lejdtrafiken.

(1:a avd.)

I propositionen nr 96 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 5 februari 1943, föreslagit riksdagen att till Särskilda minskyddsanordningar inom den s. k. lejdtrafiken anvisa

dels å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 ett reservationsanslag av 500,000 kronor;

dels ock för budgetåret 1943/44 under tionde huvudtiteln ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor.

Med anledning av att under den senaste tiden fartyg i den s. k. lejdtrafiken förlit under omständigheter, som tyda på att de stött på förankrade minor, har fråga uppstått om åtgärder till skydd för fartygen i denna trafik mot dylika minor. Kommerskollegium har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 januari 1943 på anförda skäl framhållit, att det ej syntts kollegium lämpligt att föreskriva anskaffandet av paravaner för lejdfartygen. Vid diskussion med vederbörande marina sakkunniga på minskyddets område har förslag väckts att i stället utrusta ett särskilt fartyg med paravaner, vilket fartyg skulle nyttjas till att såsom ledarfartyg gå före lejdfartygen vid deras passage genom minfälten. Det sålunda utrustade ledarfartyget skulle stationeras i någon svensk västkusthamn, exempelvis Strömstad, men borde, när så befundes lämpligt för lejdfartygs inväntande, få temporärt förläggas till Kristianssand eller annan norsk hamn. Detta förslag kunde enligt kollegii mening förordas.

Kollegium hemställde i berörda skrivelse, att Kungl. Maj:t ville dels besluta om lämpligt fartygs tagande i anspråk för ändamålet, dels lämna trafikkommissionen, marinförvaltningen och chefen för marinen de uppdrag, som ansåges böra tillkomma dem, dels ock ställa erforderliga medel, som måhända delvis kunde tillskjutas av statens krigsförsäkringsnämnd, till trafikkommissionens förfogande för bestridande av uppkommande kostnader.

Över skrivelsen hava, efter remiss, yttranden avgivits av chefen för marinen, marinförvaltningen, statens krigsförsäkringsnämnd, statens trafikkommission och ordföranden i sjöfartskommittén 1939, vilka samtliga tillstyrkt den av kommerskollegium föreslagna åtgärden.

Genom beslut den 5 februari 1943 har Kungl. Maj:t dels uppdragit åt trafikkommissionen att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad därutinnan föreslagits av kommerskollegium och marinförvaltningen, förhyra och utrusta ett fartyg för att, efter av chefen för marinen i samråd med utrikesdepartementet meddelade anvisningar, såsom ledarfartyg användas i lejdtrafiken, dels anbefallt marinförvaltningen att kostnadsfritt ställa för fartygets utrustning erforderlig minsvepningsmateriel till förfogande, därvid marinförvaltningen skulle äga återfå materielen sedan fartyget upphört att användas för ifrågavarande ändamål, dels bemyndigat krigsförsäkringsnämnden att utan premiekostnad för statsverket hålla fartyget krigs- och sjöförsäkrat under den tid detsamma av staten användes såsom ledarfartyg, dels ock anbefallt statskontoret att till trafikkommissionen för täckande av kostnaderna för förhyrning och utrustning av fartyget, efter rekvisition, utbetala ett belopp av högst 500,000 kronor från det å förskottsstat för försvarsväsendet under sjunde huvudtiteln uppförda anslaget till Allmänna utgifter för försvarsberedskap: Engångsanskaffning av materiel för civilbefolkningens skydd m. m.

Departementschefen har för egen del i ärendet anfört följande.

Under de senaste månaderna ha icke mindre än tre lejdfartyg krigsförlist utanför norska kusten under omständigheter, som tyda på att de stött på förankrade minor. Vad sålunda inträffat gör det angeläget, att åtgärder vidtagas, varigenom faran för att lejdfartygen skola bli minsprängda kan förväntas bli minskad.

Av den förut lämnade redogörelsen framgår, att man inom sakkunniga kretsar enats om lämpligheten av att i den nu uppkomna situationen anskaffa och utrusta ett fartyg med uppgift att såsom minsvepare biträda lejdfartygen under färden längs norska kusten. I avbidan på den slutliga prövningen av kommerskollegii framställning i ämnet har chefen för marinen såsom en provisorisk åtgärd ställt en av flottans hjälpkryssare till förfogande för ändamålet. Härefter har Kungl. Maj:t förut denna dag meddelat sitt av mig nyss återgivna beslut, enligt vilket bland annat statens trafikkommission erhållit uppdrag att förhyra och utrusta ett fartyg för att såsom ledarfartyg användas i lejdtrafiken samt statskontoret anbefallts att till kommissionen för täckande av kostnaderna för förhyrning och utrustning av fartyget utbetala högst 500,000 kronor från det å förskottsstaten för försvarsväsendet under sjunde huvudtiteln uppförda anslaget till engångsanskaffning av materiel för civilbefolkningens skydd m. m.

Till täckande av kostnaderna för ifrågavarande ändamål, som det ansetts nödvändigt att tillgodose snarast möjligt, bör framställning göras till riksdagen om anvisande å tilläggsstat för innevarande budgetår av ett reservationsanslag å motsvarande belopp, lämpligen under rubriken Särskilda minskyddsanordningar inom den s. k. lejdtrafiken.

Då behov av att använda ett ledarfartyg såsom minskydd för lejdfartygen kan komma att föreligga jämväl under nästkommande budgetår, förordar jag att i detta sammanhang ett anslag för ändamålet för nämnda budgetår likaledes äskas. Därest, såsom avsett är, krigsförsäkringsnämnden skall utan premiekostnad för statsverket hålla ledarfartyget krigs- och sjöförsäkrat, torde kostnaderna för fartyget kunna beräknas till omkring 100,000 kronor per månad. Anslaget för nästa budgetår bör därför bestämmas till 1,200,000 kronor.

Åtgärden att i lejdtrafiken insätta ett särskilt minsvepningsfartyg behöver icke innebära, att därmed tanken på att förse varje lejdfartyg med skyddsvep avvisats. Tvärtom bör enligt min uppfattning frågan härom bliva föremål för ytterligare övervägande. Även om det därvid skulle befinnas lämpligt att utrusta lejdfartygen med paravaner, torde emellertid ett beslut här om icke kunna till fullo verkställas förrän samtliga de för lejdtrafiken avsedda fartyg hemkommit, vilka nu befinna sig utomlands. Under tiden skulle i varje fall behov föreligga av ett ledarfartyg för de hemgående lejdfartygen.

Utskottet.

Såsom av ärendet framgår har för förhyrning och utrustning av ett ledarfartyg såsom minskydd för lejdtrafiken förskottsvis utbetalats ett belopp av 500,000 kronor, vilken kostnad nu anses böra täckas genom medelsanvisning å riksstaten. Vidare föreslås att för tillgodoseende av samma ändamål för nästa budgetår ett anslag av 1,200,000 kronor anvisas. Utskottet, som finner i hög grad angeläget, att åtgärder vidtagas för att så långt möjligt är bereda skydd åt de i denna trafik sysselsatta fartygen, tillstyrker de för nu ifrågavarande ändamål äskade medelsanvisningarna. Utskottet förutsätter därför också, att frågan om utrustandet av varje lejdfartyg med paravaner, för vilken anordning såväl chefen för marinen som marinförvaltningen anslutit sig, blir föremål för ytterligare övervägande.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Särskilda minskyddsanordningar inom den s. k. lejdtrafiken* å driftbudgeten under tionde huvudtiteln anvisa

a) å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 ett reservationsanslag av 500,000 kronor;

b) för budgetåret 1943/44 ett reservationsanslag av 1,200,000 kronor.

Stockholm den 9 april 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 73.
